

l'oblit en què ha romàs fins ara aquest sector de les obres becquerianes per dues causes: l'una, que Bécquer escriví les seves obres dramàtiques en col·laboració; l'altra, que no es publicaren amb el seu nom, sinó amb dos pseudònims diferents. Aquestes obres teatrals no han estat mai estudiades i si hom les ha citades, ho ha fet sovint sense aclarir que anaven firmades amb pseudònims.

El Sr. Tamayo fa constar amb molta raó que les obres teatrals de Bécquer no tenen ni de molt la importància de la resta de la seva producció literària i que foren treballs fets *pro pane lucrando* i sense el menor afany d'innovació ni de superació artística. No obstant, creu que valen la pena d'ésser reimpresses, estudiades i conegudes perquè permeten de conèixer més detalls de la vida i la personalitat de Bécquer.

De les set obres reimpresses en aquest llibre, la primera és qualificada pel Sr. Tamayo de *juguete cómico*, i les restants, de *zarzuelas*. Les cinc primeres obres (*La novia y el pantalón*, *La venta encantada*, *Las distracciones*, *Tal para cual* i *La cruz del valle*) foren escrites per Bécquer en col·laboració amb Luis García Luna i signades amb el pseudònim d'Adolfo García; les dues restants (*El nuevo Fígaro* i *Clara de Rosemberg*), en col·laboració amb Ramón Rodríguez Correa i signades amb el pseudònim d'Adolfo Rodríguez. El fet de la col·laboració planteja el problema de la part que cada un d'ells va tenir en la composició de les obres. El Sr. Tamayo dedueix de l'estudi dels manuscrits que la intervenció de Bécquer fou molt considerable i que els cantables de les *zarzuelas* li pertanyen.

Les fonts d'aquestes obres són algunes peces de *vaudeville* francès i diversos *librettos* italians, alguns simplement traduïts. També són aprofitats temes molt coneguts de l'època, i una d'elles és l'escenificació d'un passatge del *Quixot*.

El Sr. Tamayo fa també un estudi dels dos col·laboradors literaris de Bécquer en aquestes obres i dels autors de la música, que són Reparaz, Gordón i Ricci; com també dels antecedents i projectes dramàtics de l'autor de les *Rimas*.

Els textos estan profusament anotats a propòsit de la llengua i la tècnica literària dels autors.

Aquestes obres dramàtiques són d'escàs valor literari; els autors a vegades s'hi havien d'adaptar a la música, com indica el Sr. Tamayo.

Aquest paper de simple llibretista fa que l'interès de les obres teatrals editades en aquest volum es reduïxi gairebé exclusivament a l'anecdòtic i auxiliar per a la biografia de l'autor sevillà, i és en aquest sentit que cal agrair al Sr. Tamayo el complet estudi i la pulcra i ben anotada edició que fa de les obres teatrals de Bécquer.

Hortènsia CURELL de CARBONELL

A Preliminary Chrestomathy of Old Catalan, [by] CARL JOSEF ODENKIRCHEN.
Chapell Hill (North Carolina) 1949. v+59 fols.

Aquest aplec de textos catalans antics, que, com diu modestament l'autor, no aspira a altra cosa que a cridar l'atenció dels romanistes americans envers la nostra literatura de l'Edat Mitjana i a fornir als estudiants un material de

treball que no troben a les — en aquest aspecte — mal proveïdes biblioteques dels Estats Units, és un assaig d'una obra més vasta que ha de contenir, al costat dels textos, una introducció lingüística i històrico-literària de les lletres catalanes medievals, un glossari etimològic i una bibliografia.

En la seva forma actual, aquesta crestomatia comprèn dues parts: una de dedicada a les obres en prosa i una altra a les obres en vers. Una brevíssima notícia preliminar les precedeix, i les segueix una bibliografia molt sumària. La primera part dóna mostres de documents jurídics primitius (segles XI-XII), del *Consolat de Mar*, de Jofré de Foixà (*Regles*), de Ramon Llull (*Libre de Cavalleria*; *Blanquerna*; *Doctrina pueril*; *Libre d'Amic e Amat*), de Jaume I, de Bernat Desclot, de Ramon Muntaner, de Jaume II (una lletra de cancelleria), de Bernat Metge (*Valter e Griselda*), de Francesc Eiximenis (*Libre de les dones*) i de Joan Martorell; la segona part presenta poesies o fragments d'Alfons I de Catalunya-Aragó, de Ramon Llull (*A vós, dona verge santa Maria*; *Cant de Ramon*), de Jaume Roig, de Jordi de Sant Jordi (*Enyorament, enuig, dol e desir*), de Pere March (*Al punt c'om naix comença de morir*) i d'Ausiàs March (*Axí com cell qui desija vianda*; *Lexant a part l'estil dels trobadors*). Al davant de cada fragment, una breu introducció informa sobre l'autor i l'obra.

Omissions? No ha d'ésser oblidat que el propòsit del Sr. Odenkirchen no era altre que donar algunes mostres de textos catalans antics, i no seria gentil de retreure ací autors i títols deixats injustament de banda en la seva tria. Tanmateix, no em sé estar de recordar uns pocs noms que permetrien d'oferir una idea més arrodonida de les tendències i dels gèneres de les nostres lletres medievals: la precisió jurídica de l'antic text català dels *Usatges de Barcelona*; l'oratòria política de Pere el Cerimoniós — o Martí l'Humà, o el cardenal Margarit —; l'oratòria religiosa de sant Vicenç Ferrer; la prosa viva d'Arnau de Vilanova i la classicitzant i algun cop artificiosa d'Antoni Canals o Joan Rois de Corella, sense oblidar la del *Curial e Güelfa*, tan influïda de l'italià; la poesia provençalitzant d'Andreu Febrer i la popular d'Anselm Turmeda.

El Sr. Odenkirchen s'anticipa a una crítica que pot ésser feta al seu recull — la manca d'uniformitat ortogràfica —, i l'atribueix a l'anarquia dels autors o copistes medievals i als capritxos dels editors moderns. De totes maneres, hauria calgut advertir al lector quant al procediment de transcripció usat en cada una de les edicions utilitzades — que, d'altra banda, no sempre són les millors —, puix que hom fluctua entre la simple còpia del manuscrit, l'elaboració crítica del text i la modernització ortogràfica. En una obra del caràcter de la que comentem hauria estat potser bo de donar els textos en una ortografia regularitzada — no precisament modernitzada.

A continuació apunto algunes observacions que la lectura d'aquestes pàgines m'ha suggerit. Pàg. 2: Potser hauria estat millor, per al *Consolat de Mar*, de prendre com a base l'edició de F. Valls i Taberner (*ENC*, XXVII, XXXVII, XXXIX-XL). || Pàg. 4: El text de Jofré de Foixà no és català, sinó provençal. || Pàg. 5: Cal preferir la forma *Llull* a *Lull*. Per què, encara, donar, amb un simple «it is said» la llegenda de l'amada que li mostra el pit cancerós? I afirmar que Llull no redactà en llatí ni una sola obra? || Pàg. 6: Per a la bibliografia de llibres escrits per Ramon Llull, més que a la llista donada al cap de l'edició mallorquina o a la *HLF*, XXIX, cal enviar a la *Bibliografia de les impressions lullianes*, d'E. Rogent i E. Duran (Barcelona 1927), a *Les obres autèntiques del beat Ramon Llull*, de J. Avinyó (Barcelona 1935), i, sobretot,

a la *Historia de la Filosofia española (Filosofía cristiana de los siglos XIII al XV)*, de T. i J. Carreras i Artau (Barcelona 1939-1943). L'edició mallorquina, altrament, que tants bons serveis ha prestat, no pot donar-se com a definitiva; són millors, per exemple, el *Libre de meravelles* i el *Libre d'Evast e Blanquerna* publicats en *ENC* (vols. XXXIV, XXXVIII, XLII i XLVI-XLVII, el primer; vols. L-LI i LVIII-LIX, encara no acabat, el *Blanquerna*). || Pàg. 23: Sobre el redactor o redactors de la Crònica de Jaume I cal recordar *La crònica del Conqueridor i els seus problemes*, de Ll. Nicolau d'Olwer, *EUC*, XI (1926), 79-88. || Pàg. 24: Sobre la numeració aragonesa donada aquí i en altres bandes — pàgs. 27, 30, 44, 51 — als Peres i Alfonsos i les confusions que en poden derivar, cf. *ER*, I, 238. || Pàg. 25: Per al text de Desclot cal des d'ara servir-se de l'edició de M. Coll i Alentorn (*ENC*, LXII-LXIV, LXVI, LXVIII). || Pàgs. 27, 30, 44, 51: Per què la forma *Alfonso*? || Pàg. 28: Actualment podem disposar (*CPB*, XIX, CXLI-CXLVIII) d'un text de la Crònica de Muntaner més segur (malgrat l'ortografia modernitzada) que el de Coroleu i el de Lanz. || Pàg. 30: La carta publicada no és redactada per Jaume II, sinó per algun secretari. Si hom volia oferir alguna mostra del gènere epistolar, era possible de trobar-ne de millors i no havia de deixar de banda les cartes privades. || Pàgina 33: És preferible *Eiximenis* a *Eximeniç*. || Pàg. 36: Bé que amb ortografia modernitzada, l'edició del *Tirant* de M. de Riquer (*BP*, V) és més acostada a la lliçó de l'incunable que ens ha conservat aquella novella. || Pàg. 45: Per a les obres rimades de Llull cal tenir presents les edicions de R. d'Alòs-Moner (*ENC*, III) i de S. Galmés (Mallorca 1936-1938). || Pàg. 53: Cal recordar les modernes edicions de Jaume, Pere i Arnau March per A. Pagès (Castelló de la Plana 1934, Tolosa de Llenguadoc 1949). || Pàg. 55: És millor *Auzias* que

A la bibliografia, per sumària que sigui, no poden ésser deixades de banda les obres següents, essencialíssimes: la *Grammaire catalane*, en francès, de P. Fabra (París 1941, nova edició 1946), els Diccionaris Aguiló i Alcover-Moll, el *Resum de literatura catalana* de Ll. Nicolau d'Olwer (*CPB*, XXXIII) i, darrerament, els capítols de J. Rubió dins la *Historia general de las literaturas hispánicas* (Barcelona [1949] ss.).

Voldria que les anteriors observacions poguessin ésser útils al Sr. C. J. Odenkirchen, al qual hem d'agrair la simpatia amb què ha preparat i ens ha ofert la seva *Preliminary Chrestomathy of Old Catalan*. No cal ponderar amb quin interès n'esperem la versió definitiva.

R. ARAMON i SERRA

GABRIEL TURELL: *Recort*. A cura d'ENRIC BAGUÉ. Barcelona, Editorial Barcino, 1950. 232 pàgs. (*ENC*, A, LXVII).

La col·lecció *ENC* ha acollit una nova edició del *Recort* de Gabriel Turell, que ha estat encomanada al Sr. Enric Bagué. Hom sap que aquesta obra no és sinó una refosa abreujada, de vegades literal, de vegades apressada i deficient, de les *Històries e conquestes* de Pere Tomich, a la qual l'autor va afegir petits comentaris i uns pocs fragments mereixedors del nostre interès. I, no obstant, l'èxit poc exigent de què va gaudir al cap de poc d'haver estat escrita, el 1476, va donar lloc que el seu text — no sempre prou clar, per altra part — resultés ben maltractat en les diverses còpies que se'n van fer, fins al punt